

İnfertil çiftlerde cinsel yaşam ile ilgili araştırmaların sistematik derlemesi

Systematic review of researches related sexual life in infertile couples

Mehtap Gümüşay¹, Esra Sarı², İlkay Güngör Satılmış¹

ÖZ

AMAÇ: Bu sistematik derlemede infertilitenin cinsel fonksiyon ve cinsel yaşam üzerine etkilerini inceleyen güncel araştırmaların sonuçlarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM: Literatür taraması, Pubmed veritabanında 2007–2019 yılları arasında yayımlanan makaleler araştırılarak yapılmıştır. Tarama “sexuality, infertility”, “sexual function, infertility”, “sexuality, infertile couple” ve “sexual function, infertile couple” anahtar sözcükleri kullanılarak 5–11 Temmuz 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. İnfertil kadın ve erkeklerin cinsel yaşantılarını ve infertilite cinsellik ilişkisini inceleyen ve dahil etme/dışlama kriterlerine uygun 40 çalışma araştırma kapsamına alınmıştır. “Cinsel benlik kavramı infertil bireylerde ve eşlerinde nasıl etkilenir?”, “İnfertilitenin çiftlerin cinsel ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkisi var mı?”, “Cinsel fonksiyon infertiliteden etkileniyor mu?” ve “Cinsel fonksiyon infertilite tedavisinden etkileniyor mu?” soruları değerlendirilmiştir.

BULGULAR: İnfertil çiftlerde cinsellik ile ilgili çalışmalar genel olarak tanımlayıcı türde karşılaştırmalı araştırmalar olarak tasarlanmakla birlikte nitel çalışmalar da bulunmaktadır. Çalışmalarda araştırma grubunu genellikle primer ve sekonder infertil kadınlar ve erkekler oluştururken, kontrol grubunu fertil kadınlar ve erkekler oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalarda infertil kadın ve erkeklerin fertil bireylerle karşılaştırıldığında cinsel disfonksiyon prevalansının (%17–76) daha fazla olduğu gözlenmiştir. İnfertil kadınların FSFI skorlarının fertil kadınlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. İnfertil kadınların daha düşük seviyede birleşme ve masturbasyon oranlarına sahip olduğu ve arzu ve uyarlama skorlarını düşük olduğu saptanmıştır. Zamanlanmış cinsel ilişki ve yardımcı üreme teknikleri gibi terapötik müdahalelerin infertil çiftlerin cinsel memnuniyetini etkilediği yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Çiftlerin zamanlanmış cinsel ilişki nedeniyle spontan cinsel birlikteliğinin azaldığı veya kaybolduğu yönünde sorunlar yaşadığı belirlenmiştir.

SONUÇ: Literatür incelemesi sonucunda cinselliğin infertilite ve tedavisinden önemli derecede etkilendiği ve infertil bireylerin cinselliğin istek, uyarılma, orgazm ve ağrı boyutlarında zorluklar yaşadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnfertilite, cinsellik, cinsel yaşam

ABSTRACT

OBJECTIVES: In this systematic review, it was aimed to evaluate the results of recent researches that investigating the effects of infertility on sexual function and sexual life.

MATERIAL AND METHODS: The literature search was conducted for publications from 2007 to 2019 via the electronic database PubMed. It was conducted on 5–11 July 2019 using the keywords “sexuality, infertility”, “sexual function, infertility”, “sexuality, infertile couple” and “sexual function, infertile couple”. The study included 40 studies investigating the sexual experience of infertile women and men and the relationship between sexuality and infertility according to the inclusion/exclusion criteria. These researches focus on the questions “How is the concept of sexual self affecting infertile individuals and their partners?”, “Is there a negative effect of infertility on the sexual relations of the couples?”, “Is sexual function affected by infertility?” and “Is sexual function affected by infertility treatment?”.

RESULTS: Although sexuality studies in infertile couples are generally designed as descriptive comparative studies, there are qualitative studies. In the studies, primary and secondary infertile women and men constitute the research group, while the control group consists of fertile individuals. Studies have shown that infertile women and men have a higher prevalence of sexual dysfunction (17–76%) compared to fertile individuals. FSFI scores of infertile women were lower than fertile women. It was found that infertile women had low levels of coitus and masturbation rates. There are studies in which therapeutic interventions such as timed intercourse and assisted reproductive techniques affect sexual satisfaction of infertile couples. It was determined that couples had problems that their spontaneous sexual intercourse decreased or disappeared due to timed sexual intercourse.

CONCLUSION: As a result of the literature review, sexuality was significantly affected by infertility and its treatment and that infertile individuals had difficulties in sexual desire, arousal, orgasm and pain dimensions.

Keywords: Infertility, sexuality, sexual life

GİRİŞ

İnfertilite, çiftlerin en az bir yıl süreyle, düzenli ve korunmasız cinsel ilişkilerine rağmen gebelik oluşmaması durumu olarak tanımlanmaktadır.^[1] İnfertilite görülme sıklığı değişiklik göstermekle birlikte, batıda her yedi çiftten birinin ve gelişmekte olan ülkelerde her dört çiftten birinin infertilite problemi yaşadığı tahmin edilmektedir.^[2] Dünya genelinde mevcut infertilitenin %3,3 ile %26,4 arasında ve yaşam boyu infertilitenin %2,6 ile %31,8 arasında değişiklik gösterdiği belirtilmektedir.^[3]

¹İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
²Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ebelik Bölümü, Van, Türkiye

Yazışma Adresi/ Correspondence:

Mehtap Gümüşay
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi,
Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 440 00 00
E-mail: gumusay_mehtap@hotmail.com

Geliş/ Received: 06.08.2019

Kabul/ Accepted: 30.11.2019

İnfertilite, yaşamı tehdit eden bir hastalık olmamasına rağmen, psikolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları beraberinde getiren bir sağlık sorunudur. İnfertilite, bireysel ve toplumsal etkilerinin yanı sıra çiftlerin cinsellikle ilgili başarısızlık, yetersizlik duygularını yaşamasına neden olan, yaşamı değiştiren bir kriz dönemi olarak değerlendirilmektedir.^[4,5] Bu dönem içerisinde infertilite tedavisi ise, aylar hatta yıllar sürebileceği için çiftlerin ilişkilerini etkileyebilen, çiftler arasındaki uyumda, cinsel işlev ve memnuniyette sorunların ortaya çıkmasına neden olabilen bir durumdur.^[6] İnfertilite tedavisindeki çiftlerin, menstrual döngüyü ve ovulasyon gününü takip etmek zorunda kalmaları, cinselliği sadece çocuk sahibi olmak için yaşamalarına ve dolayısıyla fertil olunmayan zamanlarda cinselliğin anlamını yitirmesine neden olmaktadır. Bazı erkekler için ise, gebelik takibinin peşinde koşmak cinsel olarak uyarıcı olmamakta ve yaratmış olduğu performans baskısı anksiyeteye neden olup ereksiyon zorluklarına neden olduğu, aynı zamanda gebeliğe yönelik zıt duyguların baskılanmış ejakülasyona neden olduğu ileri sürülmektedir.^[7]

Kadın ve erkeğin, infertiliteyi algılamalarının farklı olabileceği ve bu durumla başa çıkma şekillerinin farklılık gösterebileceği bildirilmektedir.^[8] İnfertiliteye neden olan durumun kaynağına bakılmaksızın, kadınların infertiliteden daha çok etkilendiği düşünülmektedir. Çünkü infertilitenin kaynağı ne olursa olsun girişimsel tedavi işlemlerine kadınlar daha fazla maruz kalmaktadır.^[7] Ramazanadeh ve ark.'nın İran'da 358 infertil çift üzerine yaptıkları tanımlayıcı türde çalışmada; kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında infertilite ile baş etme konusunda daha zayıf oldukları belirtilmiştir.^[9] Ülkemizdeki infertil çiftlerin anksiyete ve depresyon oranlarını inceleyen bir başka çalışmada ise, infertil kadınlar ve erkekler arasında anksiyete ve depresyon oranları arasında fark gözlenmezken, fertil ve infertil çiftler arasında anlamlı fark saptanmıştır.^[10]

Sık görülen infertilite aile içinde hayal kırıklıklarına, suçluluk duygusuna, eşlerin haksız yere birbirlerini suçlamasından dolayı, cinsel sorunlara ve evlilik sorunlarına neden olmaktadır.^[6] Bu sistematik derlemede infertilitenin cinsel fonksiyon ve cinsel yaşam üzerine etkilerini inceleyen araştırmaların sonuçlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamına dâhil edilen makalelerden

“Cinsel benlik kavramı infertil bireylerde ve eşlerinde nasıl etkilenir?”

“İnfertilitenin çiftlerin cinsel ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkisi var mı?”

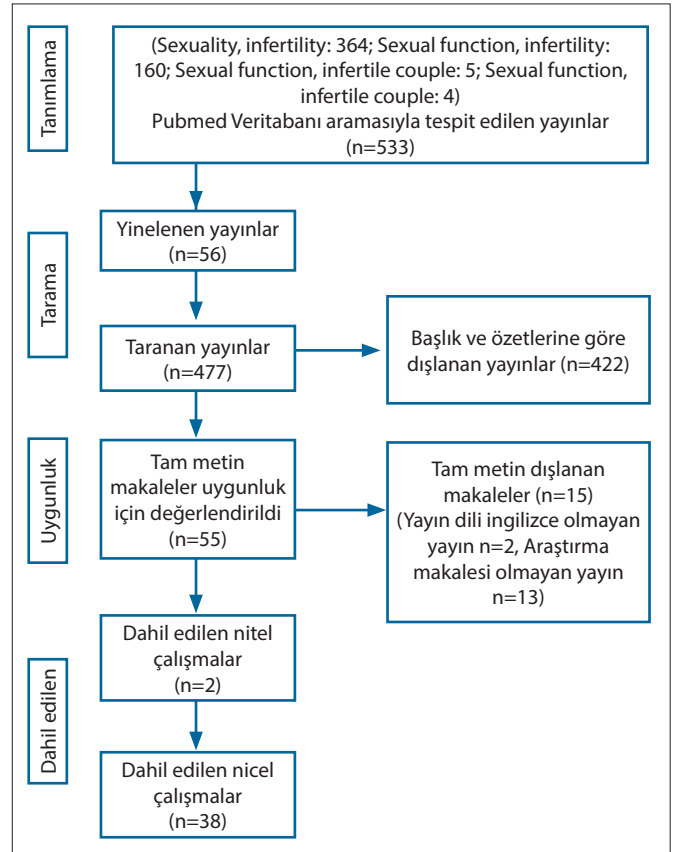
“Cinsel fonksiyon infertiliteden etkileniyor mu?”

“Cinsel fonksiyon infertilite tedavisinden etkileniyor mu?” soruları ile ilgili elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma infertilitenin cinsel fonksiyon ve cinsel yaşam üzerine etkilerini inceleyen çalışma sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yapılan sistematik bir derlemedir.

Bu çalışma içim literatür taraması Pubmed veritabanında 5-11 Temmuz 2019 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Tarama işlemi, anahtar kelime olarak “sexuality, infertility”, “sexual function, infertility”, “sexuality, infertile couple” ve “sexual function, infertile couple” kombinasyonları kullanılarak gerçekleştirildi. Ulaşılan tüm makalelerin başlık ve özetleri dahil etme kriterleri açısından incelendi. Sistematik derlemeye dâhil edilme kriterleri 2007-2019 yılları arasında yayımlanmış olması, yayın dilinin İngilizce olması, çalışmanın birincil veya ikincil amacının infertilite ve cinsellik ile ilişkili olması, katılımcı olarak infertil kadın ve/veya erkeklerin dâhil edilmiş olması, araştırma makalesi olması (nicel/nitel) ve tam metnine erişiliyor olmasıdır. Derleme, tartışma, mektup, vaka sunumları, hakemli olmayan makaleler ve toplantı özetleri çalışma kapsamı dışında bırakıldı. Tarama sonucunda Pubmed veri tabanında 533 yayına ulaşıldı. Tüm yayınlar incelenerek, konu ile doğrudan ilgili olmayan yayınlar ve yinelenen yayınlar kapsam dışında bırakıldı. Tarama sonucunda çalışmaya dâhil edilmeyen yayınlar nedenleri ile kayıt edildi. Konu ile ilgili olabileceği düşünülen 55 çalışma dâhil etme kriterlerine göre incelendiğinde, 40 çalışma araştırma kapsamına alındı (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma seçimi. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) Akış Şeması.^[11]

BULGULAR

Seçilmiş Çalışmaların Özellikleri

Bu derlemede yer alan 40 çalışmanın genellikle tanımlayıcı türde ve cinsel işlev ölçeklerinin kullanıldığı kontrol gruplu karşılaştırmalı çalışmalar veya nitel araştırmalar olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tanımlanan çalışmaların, 8'i İran'da, 7'si Amerika Birleşik Devletleri'nde, 6'sı Türkiye'de, 2'si Polonya, 2'si Malezya ve 2'si Çin diğerleri Brezilya, İtalya, Kanada, Japonya, Almanya, Kore, Hollanda ve Mısır olmak üzere 14 farklı ülkede yapılmıştır (Tablo 1).

Örneklem büyüklüğü ile bu çalışmalarda katılımcı sayısı olarak en yüksek sayı İran'da 1402 kişi ve en düşük katılımcı sayısı yine aynı ülkede 15 kişi olarak belirlenmiştir.^[12,13]

Tablo 1. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan Ölçek
Drosdzol ve Skrzypulec (2008) ^[14]		Polonya, 206 infertil çift, 190 fertil çift	Kontrol grup	<ul style="list-style-type: none">– İnfertil kadınların yaşam kalitesinin daha düşük olduğu bulunmuştur.– Cinsel disfonksiyon açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmamasına rağmen, infertil kadınlarda cinsel disfonksiyon sıklığı %17,5, fertil kadınlarda ise bu oran %12,1 olarak belirlenmiştir.– İnfertil erkeklerin %23,9'unda, fertil erkeklerin %13,7'sinde erektil disfonksiyon saptanmıştır.– Erkek infertilitesinin, erkek cinsel fonksiyonunu olumsuz etkileyen en büyük neden olduğu belirlenmiştir.	SF-36 Health Survey, Female Sexula Function Index (FSFI), International Index of Erectile Function (IIEF).
Hentschel ve ark. (2008) ^[15]		Brezilya, 96 infertil çiftin kadını ve 119 cerrahi sterilizasyon yaptırmak isteyen kadın	Kesitsel, karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– Eğitim düzeyinin FSFI skorunu etkilediği, FSFI toplam skorları açısından gruplar arasında fark olmadığı belirlenmiştir (Cerrahi Sterilizasyon: 26,39±5,52, infertil: 27,21±4,31, p>0,05).	FSFI
Khademi ve ark. (2008) ^[16]	2005	Tahran, İran, 100 infertil çift	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Katılımcıların ortalama infertilite süresinin 5,3 +3,7 yıl olduğu bulunmuştur.– Çalışmada infertilitenin %48 kadın, %16 erkek, %6 her iki cinsiyetten kaynaklı olduğu ve %20 'sinin açıklanamayan nedenlere bağlı olduğu belirlenmiştir.– SFQ skoru, kadınların sadece %7'sinde beş alanın tümünde normal aralıklarda bulunmuştur.– Kadın cinsel disfonksiyon prevalansı açısından, uyarılmanın en yüksek (%80,2) ve orgazmın en düşük oranlara sahip olduğu saptanmıştır.– Erkek katılımcıların sadece %2'sinin ciddi erektil disfonksiyonu olduğu belirlenmiştir.	Sexual Function Questionnaire (SFQ), IIEF
Nelson ve ark. (2008) ^[17]		New York, ABD, 121 infertil çift		<ul style="list-style-type: none">– Kadınların eski değerlendirmelere kıyasla önemli derecede kötü SF-36 skoruna sahip oldukları belirtilmiştir.– FSFI skorlarının IIEF skorları ile pozitif yönde bir korelasyona, CES-D skorları ile negatif yönde bir korelasyona sahip olduğu belirlenmiştir.	FSFI, IIEF, SF-36, Self-Esteem and Relationship Quality scale (SEAR), Center for Epidemiological Studies Depression Inventory (CES-D)
Shindel ve ark. (2008) ^[19]		121 infertil çiftin erkeği	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Çalışmada erkeklerin %11'inde orta ve %12'sinde ciddi düzeyde depresyon belirlenmiştir.– Erkeklerin %18'inin hafif ve %4'ünün orta derecede erektil disfonksiyona sahip olduğu belirlenmiştir.	SF-36, CES-D, IIEF, SEAR

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan Ölçek
Shindel ve ark. (2008) [18]		Amerika Birleşik Devletleri, 73 çift		<ul style="list-style-type: none">Erkeklerin yarısı prematür ejakülasyon problemi yaşadıklarını belirtmiştir.Prematür ejakülasyon ve SEAR ölçeği skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki belirlenmiştir.Prematür ejakülasyon ile demografik değişkenler, IIEF, FSFI, CES-D ve SF-36 skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.	SF-36, CES-D, IIEF, SEAR, FSFI
Drosdzol ve Skrzypulec (2009) [32]		Polonya, 206 infertil çift (çalışma grubu), 190 fertil çift (kontrol grubu)	Kontrol grup	<ul style="list-style-type: none">Fertil kadınlar ile infertil kadınların karşılaştırıldığı çalışmada, infertil kadınların partner ilişkisinin daha iyi olduğu bulunmuştur.Tanılanmış erkek faktörü ve 3-6 yıl süren infertilitenin, hem erkeklerde hem de kadınlarda yüksek ilişki istikrarsızlığı ve düşük cinsel doyum ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.	Index of Marital Satisfaction, Index of Sexual Satisfaction
Smith ve ark. (2009) [31]		Amerika Birleşik Devletleri, 357 erkek	Kesitsel, yüzyüze görüşme	<ul style="list-style-type: none">Erkek faktörlü ve açıklanamayan infertiliteye sahip erkeklerin, erkek faktörlü olmayan gruba göre cinsel etkilenme skorunun daha yüksek olduğu bulunmuştur.	The Personal Impact, Social Impact, Sexual Impact, Marital Impact scales
Elia ve ark. (2010) [20]		156 subfertil erkek	Kesitsel kohort	<ul style="list-style-type: none">Erkeklerin %23,7'sinin üreme amaçlı yapılan cinsel ilişkide problem yaşadığı ve %8,9'unun cinsellikten zevk alma konusunda sorunlar yaşadığı belirlenmiştir.Seminal profil ile cinsel işlev bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.	IIEF
Millheiser ve ark. (2010) [21]		Kaliforniya, ABD, 119 infertil kadın, 99 fertil kadın	Vaka kontrol	<ul style="list-style-type: none">FSFI puanlarına göre fertil kadınların %25'i ve infertil kadınların %40'ı cinsel disfonksiyon açısından risk altında bulunmuştur.Fertil kadınlarla karşılaştırıldığında, infertil kadınların arzu ve uyarılma alanlarında önemli derecede düşük puanlara sahip olduğu ve daha az sıklıkta cinsel birleşme ve mastürbasyon deneyimlediği belirlenmiştir.İnfertil kadınların geriye dönük olarak, teşhis öncesine ait cinsel yaşam memnuniyet puanları bildirmeleri istenmiş ve bildirilen puanların fertil kadınların mevcut cinsel memnuniyet puanlarından önemli ölçüde düşük olduğu saptanmıştır.	FSFI
Carter ve ark. (2011) [42]	2006-2009	New York ABD, Yumurta donasyonu bekleyen 50 infertil kadın	KesitselKohort	<ul style="list-style-type: none">Kadınların %33'ünün klinik olarak depresif olduğu ve %59'unun yüksek seviyede endişeli olduğu belirlenmiştir.Ortalama FSFI skoru, cinsel disfonksiyona işaret eden şekilde kesme puanının altında bulunmuştur.Kadınların %94'ü üremeye yardımcı yöntemlerden memnuniyetini bildirirken, %64'ü tedavinin uzun vadeli etkileri konusunda endişeli olduğunu ifade etmiştir.	CES-D, FSFI, Reproductive Concerns Scale (RCS), Impact of Events Scale (IES), Menopausal Symptom Checklist Medical Outcomes, SF-12 Health Survey, Abbreviated Dyadic Adjustment Scale (ADAS)

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan ölçek
Keskin ve ark. (2011) [22]		Kütahya, Türkiye, 122 ilk infertil kadın, 51 ikinci infertil kadın	Karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">Primer infertil ve sekonder infertil kadınlarda kadın cinsel işlev bozukluğu prevalansı sırasıyla %64,8 ve %76,5 bulunmuştur.FSFI ortalama ve alt grup puan ortalamalarının analizinde, primer ve sekonder infertil kadınlar arasında orgazm, memnuniyet ve toplam FSFI (primer: 24,1±5,2, sekonder: 22,2±4,7) ortalama puanlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.Lojistik regresyon analizi sonucunda, cinsel işlev bozukluğunun eşin yaşı, depresyon durumu, gelir durumu ve eğitim düzeyinden etkilendiği görülmüştür.Sekonder infertil kadınların primer infertil kadınlardan 9,5 kat daha fazla cinsel işlev bozukluğu riski taşıdığı belirlenmiştir.	FSFI, BDI
Güleç ve ark. (2011) [7]		Türkiye, Eskişehir, infertil çiftlerden 111 erkek, 109 kadın ve kontrol grubu 46 erkek ve 64 kadın	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">Her iki gruptaki erkekler GRISS toplam ölçek (İE: 43 KE: 44 İK: 21 KK: 27) ve alt ölçek puanlarına göre (kaçınma alt ölçeği dışında) kadınlardan daha fazla sorun bildirmiştir.İnfertil grup ile kontrol grubu arasında cinsel işlev açısından anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.	Beck Depression Inventory (BDI), Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction (GRISS), Dyadic Adjustment Scale (DAS)
Furukawa ve ark. (2012) [23]	2010–2011	ABD, 75 infertil kadın, 210 kadın (kontrol grubu)	Vaka Kontrol	<ul style="list-style-type: none">Çalışma ve kontrol grubunda disparoni ve cinsel disfonksiyon açısından önemli derecede farklılık bulunmamıştır.	FSFI, Patient-Health Questionnaire-9 (PHQ-9)
Marci ve ark. (2012) [24]	2011–2012	İtalya, 60 infertil çift, 52 fertil çift	Karşılaştırmalı Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">Cinsel tatmin, arzu ve orgazm skorlarında kadınlara göre erkeklerin skorları daha yüksek bulunmuştur.	FSFI, IIEF
Pakpour ve ark. (2012) [39]		İran, 604 infertil kadın	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">Sağlıklı kadınlarla karşılaştırıldığı zaman FSFI skorları önemli derecede düşüş göstermektedir.Sekonder infertilitede düşük eğitim seviyesi ve yüksek partner eğitiminin, kadın cinsel disfonksiyonu için risk faktörü oluşturduğu belirlenmiştir.	FSFI, Health-related quality of life (HRQoL), Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS)
Vizheh ve ark. (2012) [33]	2006–2007	Tahran, İran, 100 infertil çift	Randomize kontrollü çalışma	<ul style="list-style-type: none">Demografik özellikler açısından katılımcılar arasında önemli derecede farklılık bulunmamıştır.Evlilik ve cinsel doyum puan ortalamaları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak önemli farklar bulunmuştur.	Marital Satisfaction Questionnaire (MSQ), Sexual Satisfaction Questionnaire (SSQ)
Iris ve ark. (2013) [25]		Türkiye, 174 infertil kadın, 635 kontrol grubu	Vaka kontrol	<ul style="list-style-type: none">Çalışmaya katılan 809 vakanın tümünde cinsel işlev bozukluğu riski tespit edilmiştir.İnfertil ve fertil gruplar arasında karşılaştırma yapıldığında uyarılma, kayganlaşma, orgazm, memnuniyet, ağrı ve toplam FSFI puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.Çiftlerin infertilite süresi uzadıkça puanlar anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur.	FSFI
Seen Heng ve ark. (2013) [26]	2010–2011	Malezya, 150 infertil kadın	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">Kadınların %42,7'si cinsel olarak aktif olduğu ve haftada bir ya da iki kez cinsel ilişkide bulunduğu saptanmıştır.Kadınların %10'dan azının ayda bir veya daha az sıklıkta cinsel ilişkiye girdiği belirlenmiştir.Kadınlar ortalama 3,8 yıldan beri infertil ve ortalama 1,6 yıl süredir infertilite tedavisi almıştır.	FSFI

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan ölçek
Perlis ve ark. (2013) [40]	2006–2009	Toronto, Kanada, 1298 infertil erkek	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Erkeklerin yüzde 0,6'sı; yüzde 2,7'si; yüzde 4,8'i; yüzde 5,8'i; ve yüzde 10, 8'i sırasıyla ayda 0, 1, 2, 3, ve 4 kez koitus yaşadığını belirtmişlerdir.– Yaşın, libidonun, ereksiyon fonksiyonu ve cinsel birleşme frekansında sperm hacminin etkileri eş zamanlı olarak göz önünde bulunduğu daha az sıklıkta koitus oranına sahip oldukları bulunmuştur.– Daha iyi ereksiyon fonksiyonuna sahip hastalar daha sık cinsel ilişkiye girdikleri belirlenmiştir.	
Bayar ve ark. (2014) [34]	2003–2007	Türkiye, Zonguldak, 50 infertil çift	Kesitsel ve prospektif	<ul style="list-style-type: none">– Kadın ve erkek ACYÖ puanları açısından, psikiyatrik tedavi öncesi ve sonrası arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde ilişki bulunmuştur.– Psikiyatrik tedavinin infertil çiftlerin cinsel yaşantılarındaki olumsuzlukları azaltacağı yönünde yorumlanmıştır.	Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği (ACYÖ)
Shoji ve ark. (2014) [41]		Japonya, 93 infertil çift ve 92 spontan gebeliğe ulaşan çift	Kesitsel, karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– Zamanlanmış cinsel ilişki ve yardımcı üreme teknikleri gibi terapötik müdahaleler infertil çiftler için duygusal olarak stresli olduğu ve infertil çiftlerin cinsel memnuniyetinin spontan gebelik elde eden çiftlere göre daha düşük (infertil erkek/kadın: 38,1±5,2/36,6±4,8, gebelik elde eden E/K: 35,5±5,3/33,5±4,4) olduğu bulunmuştur.	GRISS
Tanha ve ark. (2014) [27]		Tahran, 191 primer infertil, 129 sekonder infertil ve 87 sağlıklı kadın	Karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– FSFI toplam ve altboyut puanları kontrol grubunda anlamlı olarak daha yüksek (infertil grup: 25,7±4,6 ve kontrol grubu: 32±1,1) bulunmuştur.– Toplam FSFI puanı ile yaş, eşim yaşı ve evlilik süresi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.– Sekonder infertil kadınların, primer infertil kadınlara kıyasla daha fazla cinsel fonksiyon bozukluğu yaşadığı saptanmıştır.	FSFI
Turan ve ark. (2014) [28]		Türkiye, İzmir, 352 infertil ve 301 fertil kadın	Kesitsel, karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– İnfertil kadınlarda cinsel disfonksiyon prevalansının (%32,9) fertil kadınlara (%17,2) göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.– İnfertil kadınların toplam FSFI puanının (26,2±2,5) kontrol grubuna (28,2±1,7) göre anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir.	FSFI
Wischmann ve ark. (2014) [29]	2010	Almanya, 158 infertil kadın, 153 infertil erkek	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Ölçeğin cinsel ilişki memnuniyeti ve güven altboyutlarında her iki cinsiyet için de düşüş eğilimi gözlenmiştir.– İnfertilite süresince özellikle spontan cinselliğin kaybolduğu yönünde açık bir sorun olduğu ve infertilitenin kadınların benlik saygısını olumsuz etkilediği de belirlenmiştir.	SEAR
Yeoh ve ark. (2014) [30]	2010–2011	Malezya, infertilite tedavisi alan 150 kadın ve 119 erkek	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Erkek ve kadın cinsel fonksiyonları arasında güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,574$, $p<0,001$).	FSFI, IIEF

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan ölçek
Bokaie ve ark. (2015) [12]	2014–2015	İran, 15 infertil kadın	Kalitatif	<ul style="list-style-type: none">– İranlı infertil kadınların bazıları cinsel sorunlarıyla başa çıkabilirken, bazılarının infertilite tedavisinde kullanılan ilaçlardan ve yardımcı üreme tekniklerinden çok etkilendiği belirlenmiştir.– Tedaviden önce verilecek psikoseksüel danışmanlığın çiftlerin daha iyi bir cinsel yaşamı olmasına yardımcı olabileceği belirtilmiştir.	
Smith ve ark. (2015) [38]	2011–2012	Amerika Birleşik Devletleri, 136 infertilite tedavisi alan kadın	Web tabanlı, kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– IVF uygulanan kadınların cinsel ilgi, arzu, orgazm, memnuniyet, cinsel aktivite ve genel cinsel işlevde istatistiksel olarak anlamlı düşük puanlar aldı ($P<0,05$).– Cinsel ilgi ve istek eksikliği (%30), orgazm zorluğu (%15), vajinal kuruluk (%14) ve vajinal gerginlik (%13) en yaygın cinsel sorunlar olarak belirlenmiştir.	Sexual Functioning Questionnaire (SFQ), Fertility Quality of Life
Amiri ve ark. (2016) [13]		Shahroud, İran, 511 infertil kadın, 1017 fertil kadın	Karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– 1402 katılımcı evliliğinden memnun olmadığını belirtmiştir.– Fertil ve infertil kadınlarda, evlilik doyumu, evlilik içi iletişim, çatışma çözümü ve idealistik bozulma arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.– Fertil ve infertil gruplarda evlilik doyumu ile iş, eşin işi ve geliri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir.	Enrich Marital Satisfaction Scale
Lo ve ark. (2016) [52]	2012–2013	Hong Kong, 159 infertil kadın	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– Kadınların FSFI puan ortalaması $24,99\pm 4,22$ ve Fertilitate Yaşam Kalitesi puan ortalaması $59,76\pm 13,59$ bulunmuştur.– FSFI kesme puanına göre cinsel disfonksiyon sıklığı %32,5 olarak belirlenmiştir.– Cinsel işlev bozukluğu olan infertil kadınların yaşam kalitesi puanının, cinsel işlev bozukluğu olmayanlara göre düşük olduğu saptanmıştır ($55,03$'e karşılık $61,88$).– Cinsel işlev bozukluğu olan infertil kadınların, anlamlı derecede kötü yaşam kalitesine sahip olduğu belirlenmiştir.	FSFI, Fertility Quality of Life (FQL)
Ozkan ve ark. (2016) [50]		İnfertil partneri olan 46 kadın ve tedavisiz doğum yapan 48 kadın	Karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– İnfertil partneri olan kadınların ortalama FSFI puanı $19,1\pm 5,5$ ve doğum yapan kadınların ortalama FSFI puanı $20,0\pm 3,4$ bulunmuştur.– İnfertil partneri olan kadınların daha fazla depresif hissettiği belirlenmiştir ($9,7\pm 7,3$ ve $1,4\pm 2,8$).	FSFI, BDI
Song ve ark. (2016) [54]		Kore, 236 erkek		<ul style="list-style-type: none">– Erkeklerin %46,2'sinin cinsel işlev stres düzeyinin fertil dönemlerde daha yüksek olduğu bulunmuştur.– Erkeklerin %51,7'sinin fertil yada fertil olunmayan dönemlerde cinsel işlev stres düzeyinde bir değişiklik olmadığı bildirilmiştir.– Ortalama VAS cinsel ilişki stres puanının fertil dönemde fertil olmayan dönemlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.– Erkeklerin %8,9'unda hafif-orta dereceli erektil disfonksiyon, %42'sinde hafif erektil disfonksiyon saptanmıştır.	IIEF-5, VAS

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan ölçek
Gabr ve ark. (2017) [36]	2015–2016	Mısır, 200 infertil kadın, 200 fertil kadın	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– İnfertil grupta fertil gruba kıyasla cinsel işlev bozukluğu olan kadınların oranının daha yüksek (%47'ye karşı %30) olduğu bulunmuştur.– Orgazm, memnuniyet, ağrı ve toplam puanlar kontrol grubundakilerle karşılaştırıldığında infertil olan gruptaki kişilerin puanları daha düşük bulunmuştur.	The Sexual Health Inventory for Men (SHIM), FSFI
Kızılay ve ark. (2018) [43]	2016	Türkiye, 183 infertil erkek ve eşleri	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– IIEF puanı ve FSFI puanı arasında pozitif ilişki saptanmıştır.– İnfertil partnerlerin FSFI puanları fertil partnerlerin puanına göre daha düşük bulunmuştur.– Erkek infertilitesi çiftlerde ciddi cinsel işlev bozukluğuna neden olmuştur.– Kadınlardaki cinsel işlev bozukluğu erkeklere paralel olarak arttığı görülmüştür.	FSFI, IIEFF
Shahraki ve ark. (2018) [45]	2015–2017	Tahran, 115 sağlıklı kadın, 78 primer infertil ve 71 sekonder infertil kadın	Karşılaştırmalı	<ul style="list-style-type: none">– Primer infertil kadınlarda cinsel işlev bozukluğunun daha fazla görüldüğü, BDI skorunun anlamlı derecede yüksek olduğu ve cinsel işlev bozukluğu olan kadınların SQOL-F puanlarının anlamlı derecede düşük olduğu belirtilmiştir.– SQOL-F ile toplam FSFI skoru arasında anlamlı pozitif korelasyon belirlenmiştir (r=0,59, p<0,001).– Primer infertil kadınlarda (24,7±5,1) cinsel işlev bozukluğu, sekonder infertil (25,2±5,3) ve sağlıklı kadınlara (25,7±7,2) kıyasla anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.	FSFI, BDI, Sexual Quality of Life-Female (SQOL-F)
Zhuoran ve ark. (2018) [53]		Çin, 28 infertil çift	Niteliksel	<ul style="list-style-type: none">– Katılımcıların anlatılarından dört tema ortaya çıkmıştır; bu temalar infertil çiftlerin cinsellik anlayışı ile ilgilidir:<ul style="list-style-type: none">– Cinsiyet kimliği,– Seks hakkında iletişim,– Cinsel yaşam– Cinsel memnuniyet.– Çin kültürünün doğurganlık değerlerinin, cinsellik ve cinsiyet hakkındaki algılarının, cinsiyetle ilgili sosyal normların ve evlilik cinsel yaşamına dair beklentilerinin, infertil Çin çiftlerinin cinselliği üzerinde önemli etkileri olabileceği de belirtilmiştir.	
Ergin ve ark. (2018) [49]	2014–2015	598 infertil birey (380 kadın ve 218 erkek)	Kesitsel	<ul style="list-style-type: none">– İnfertil katılımcıların çoğunluğu infertilitenin erkek iktidarsızlık belirtisi olduğu algısını reddetmiştir.– Katılımcıların çoğunluğu, infertil kadınların veya erkeklerin cinsel çekiciliğini kaybettiğini düşünmediğini ifade etmiştir.	GRISS, BDI, Rosenberg's Self-Esteem Scale
Wekker ve ark. (2018) [35]		Hollanda, 177 infertil kadın (84 müdahale, 93 kontrol)	Follow-up	<ul style="list-style-type: none">– Müdahale grubu 6 aylık yaşam tarzı değişikliğine (fiziksel aktivite, diyet ve davranış değişikliği) ve kontrol grubu rutin infertilite bakımına yönlendirilmiştir. Randomizasyondan 5,4±0,8 yıl sonra cinsellikleri değerlendirilmiştir.– Müdahale grubu, son 4 haftada kontrol grubuna kıyasla daha sık ilişkiye girdiğini bildirmiştir.– Son 4 haftada cinsel ilişki bildiren kadınlar arasında, müdahale grubu vajinal kayganlaşma (16,5±3,0 ve 15,4±3,5) ve toplam cinsel fonksiyon puanı (96,5±14,2 ve 91,4±12,8) açısından kontrol grubuna kıyasla daha yüksek puan almıştır.	McCoy Female Sexuality Questionnaire (MFSQ)

Tablo 1 devamı. Çalışmada değerlendirilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yapıldığı yıl	Ülke katılımcı	Metod	Sonuç	Kullanılan ölçek
Sahebalzamani ve ark. (2018) [44]	2016	Tahran, İran, primer infertil ya da sekonder infertil 193 kadın ve 193 erkek	Tanımlayıcı ve korelasyonel	– Erkeklerin %53,3'ünün kadınların %57'sinin normal cinsel fonksiyona sahip olduğu saptanmıştır. – Erkeklerde ve kadınlarda sağlık okuryazarlığının artmasının cinsel işlev ve cinsel doyumun artması ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.	FSFI, IIEF, Sexual Satisfaction Scale
Facchin ve ark. (2019) [37]	2017–2018	Milan, 269 infertil kadın	Kesitsel	– FSFI toplam puanları 28,4±4,7 bulunmuştur. – İnfertilite ile ilişkili rahatsızlığı daha yüksek olan kadınların cinsel işlev bozukluğu bildirme olasılıkları daha yüksek olduğu belirtilmiştir. – Üç FPI alanı (sosyal, ilişkisel ve cinsel kaygılar), neredeyse tüm cinsel işlev sonuçları ile ilişkilendirildi.	FSFI, Fertility Problem Inventory (FPI), Female Sexual Distress Scale-Revised (FSDS-R)

Çalışmalarda araştırma grubunu genellikle primer ve sekonder infertil kadınlar ve erkekler oluştururken, kontrol grubunu fertil kadınlar ve erkekler oluşturmaktadır (Tablo 1).

Cinsel işlev ölçekleri olarak çoğunlukla Female Sexual Function Index (FSFI), SF-36 Health Survey, International Index of Erectile Function (IIEF), the Self-Esteem and Relationship Quality scale (SEAR) kullanılmıştır.^[14-30]

İnfertilitenin Cinsel Benlik Kavramına Etkileri

Çalışma bulgularına göre, infertilitenin kadınların benlik saygısını olumsuz etkileyerek onları daha depresif ve yüksek seviyede endişeli bir kişi haline getirerek bu durumun kişinin stres ve depresyon skorları ile ilişkili olduğu bildirilmekle ve infertil erkeklerde orta ve ciddi düzeyde depresyon belirtileri gözlenmesiyle birlikte, infertil bireylerin doğrudan cinsel benliği ve beden imgesini inceleyen çalışma bulunmamıştır.^[19,29]

İnfertilitenin Cinsel İlişki Üzerine Etkileri

Erkek faktörlü ve açıklanamayan infertiliteye sahip erkeklerin, erkek faktörlü olmayan infertil gruba göre yaşam kalitesi ve cinsel yaşamının daha düşük olduğu belirlenmiştir.^[31] Yapılan bir çalışma çiftlerin her ikisinde de cinsel ilişki memnuniyetinde düşüş olduğunu ve infertilite süresince spontan cinselliğin kayb olduğu yönünde sorun yaşadıkları belirlenmiştir.^[29] Aynı zamanda infertil erkek ve kadın cinsel fonksiyonları arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmuştur.^[17,30] Güleç ve ark.'nın çalışmasında, cinsel fonksiyon açısından infertil grup ve kontrol grubu arasında fark olmadığı ancak erkeklerin kadınlardan daha fazla cinsel sorun bildirdiği belirlenmiştir.^[7] Bu durumun gebe kalma çabaları ve cinselliğin zamanlaması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, tanılanmış erkek faktörlü infertilite ve 3-6 yıl kadar süren infertilite durumlarında, hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişki istikrarsızlığının arttığı ve cinsel memnuniyetin azaldığı belirlenmiştir.^[32]

İnfertil çiftlere verilen danışmanlık hizmeti,^[33] uygulanan psikiyatrik tedavi^[34] ve yaşam tarzı değişikliklerinin cinsel yaşantılarındaki olumsuzlukları azalttığı gözlenmiştir.^[35]

Fertil kadınlar ile infertil kadınların karşılaştırıldığı bir çalışmada, infertil kadınların partner ilişkisinin daha iyi olduğu bulunmuştur.^[32] İnfertil kadınların cinsel disfonksiyon prevalansı fertil kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.^[28,36] İnfertilite ile ilgili şikayeti daha fazla olan kadınların cinsel fonksiyonunun daha fazla etkilendiği belirlenmiştir.^[37] Ayrıca, infertil kadınların fertil kadınlara oranla FSFI arzu ve uyarılma alt boyutlarından daha düşük puan aldığı, cinsel birleşme ve masturbasyon sıklıklarının da daha düşük olduğu saptanmıştır.^[21] Bunun aksine, bazı çalışmalar ise cinsel fonksiyon açısından infertil kadınlar ile fertil kadınlar arasında fark olmadığını ortaya koymuştur.^[7,14,15,23] İnfertil çiftlerde kadınların cinsel memnuniyet, arzu ve orgazm skorları erkeklerden daha düşük bulunmuştur.^[24] Ayrıca çiftlerin ikisinde de cinsel ilişki memnuniyeti konusunda düşüş olması ile birlikte infertil kadınların benlik saygısının olumsuz etkilendiği belirlenmiştir.^[29]

İnfertil kadınlarda uyarılma ve orgazm alanlarındaki skorların daha düşük olduğu, cinsel birleşme ve masturbasyon oranlarının da aynı şekilde düşük olduğu gözlenmiştir.^[21,38]

İnfertilitenin Cinsel Fonksiyon Üzerine Etkileri

İnfertilitedeki cinsel işlevle ilgili olarak, alınan çalışmaların çoğu erektil disfonksiyonu ve kadınlarda cinsel istek, cinsel uyarılma, orgazm ve cinsel ağrı konularını tartışmıştır. Genellikle çalışmalardan elde edilen bulgular; infertilitenin infertil çiftlerde cinsel aktiviteyi etkileyebileceğini ve cinsel doyumunu azalttığını göstermiştir.^[12,20,28,29,31,39-43]

Çalışmalarda infertil kadın ve erkek cinsel disfonksiyon prevalansının (%17-76) fertil kişilerle karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu gözlenmiştir.^[14,22,28] İnfertil kadınlarda cinsel işlev bozukluğu prevalansının daha yüksek olduğu ve toplam

FSFI puanının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde düşük olduğunu belirtilirken,^[28] erkek faktörlü ve açıklanamayan infertiliteye sahip erkeklerin, erkek faktörlü olmayan gruba göre cinsel etkilenme skorunun daha yüksek olduğu^[31] aynı zamanda erkeklerin cinsel işlevi üzerine olumsuz etkide en büyük payın erkek infertilitesi olduğu belirlenmiştir.^[14]

İnfertil kadınlarda cinsel disfonksiyon sıklığının (%17-65) infertil erkeklere (%18-53) kıyasla daha yüksek oranda olduğu bildirilmiştir.^[14,28,39,44] Shahraki ve ark.'nın yaptığı çalışmada; cinsel işlev bozukluğu, primer infertil kadınlarda (24,7 ± 5,1) sekonder infertil (25,2 ± 5,3) ve sağlıklı kadınlara (25,7 ± 7,2) göre anlamlı olarak daha yüksek olarak bulunmuştur.^[45] Kadın cinsel fonksiyon prevalansında en yüksek oranda (%80,2) uyarılma hissi; en düşük oranda (22,8) orgazm olarak bulunurken; cinsel ilgi ve cinsel istek eksikliği, orgazm zorluğu, vajinal kuruluk ve vajinal gerginlik en yaygın cinsel sorunlar arasında saptanmıştır.^[16,38]

İnfertilite Tedavisinin Cinsel Fonksiyon Üzerine Etkileri

İnfertilite ve tedavisi genellikle çiftler üzerindeki stresi arttıran faktörlerdir.^[4] Yapılan bir çalışmada kadınların bazıları cinsel sorunlarıyla başa çıkabilirken, bazılarının infertilite tedavisinde kullanılan ilaçlardan ve yardımcı üreme tekniklerinden çok etkilendiği ve çiftlerin daha iyi bir cinsel yaşamı olması için tedaviden önce verilecek psikoseksüel danışmanlığın yardımcı olabileceği belirtilmiştir.^[12]

Smith ve ark.'nın çalışmasında, In Vitro Fertilizasyon (IVF) uygulanan kadınların cinsel ilgi, arzu, orgazm, memnuniyet, cinsel aktivite ve cinsel işlev açısından anlamlı derecede düşük puan aldıkları saptanmıştır.^[38] Zamanlanmış cinsel ilişki ve yardımcı üreme teknikleri gibi terapötik müdahalelerin infertil çiftler için duygusal olarak stresli olduğu ve cinsel memnuniyetin tedavi görenlerde daha düşük olduğu bulunmuştur.^[41]

TARTIŞMA

Bu derleme, infertilite ve cinselliği temelde tanımlayan nitel ve nitel çalışmalardan oluşmuştur. Sonuçlar, infertilite ve tedavi sürecinin, cinsel ilişkilerde ve cinsel fonksiyonda değişikliklere yol açabileceğini göstermiştir.

İnfertilite, bireylerin benlik kavramlarını ve rol algılarını etkilemektedir. Her iki cinsiyet içinde, rol kavramlarında değişikliğe neden olabilmektedir. Çocuk sahibi olamamak, annelik ve babalık kavramlarını cinsiyetlerinin önemli bir parçası olarak algılayan bireylerin kadınlık ve erkeklik algılarında olumsuz düşüncelere neden olabilir.^[46] Çalışmalar infertil bireylerde suçluluk, yetersizlik gibi duyguların arttığını, özgüven ve benlik saygılarının olumsuz etkilendiğini göstermektedir.^[18,46-49] Wischmann ve ark., infertilitenin

kadınların özgüvenini olumsuz yönde etkilediğini, kadınların benlik saygısı ve ilişki memnuniyetlerinin erkeklere kıyasla daha düşük olduğunu belirtmiştir.^[29]

İnfertil çiftlerin cinsel ilişkileriyle ilgili olarak, bazı çalışmalar infertilite ile cinsellik arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösterirken, bazı çalışmalar cinselliğin olumsuz etkilendiğini göstermektedir. İnfertil bireylerde cinsel disfonksiyon sıklığı fertil bireylere göre daha fazladır.^[14,21,28] Bazı çalışmalar cinselliğin farklı alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir.^[16,24,50] İnfertilite ve cinsellik üzerine farklı sonuçların olması, sosyodemografik farklılıklar, infertiliteye verilen farklı tepkiler, infertilite tedavisinin farklı evrelerinde olunması gibi nedenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. İnfertilite ve cinsellik arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek için, çiftlerin cinsel benlik kavramı, birbirleriyle iletişim şekilleri ve tanı almadan önceki durumlarını da göz önünde bulundurmak gerekir. İnfertil çiftlerin kaygı, depresyon, düşük özgüven ve düşük yaşam kalitesi gibi psikolojik problem riski taşıdıkları ve tüm bu sorunların cinselliklerini doğrudan etkileyebileceği bilinmektedir.^[51,52] Elde edilen çalışmaların çoğu infertilitenin cinsel ilişkileri olumsuz yönde etkilediğine odaklanmıştır. Yapılacak çalışmalar, cinsel ilişkileri olumsuz etkileyen faktörleri azaltma ve olumlu yönde etkileyebilecek faktörleri ortaya çıkarma konusunda incelemeler yapılmalıdır.

İnfertil bireylerde görülen cinsel işlev bozukluğunun infertilite tanısı, tetkik ve tedavisinden etkilendiği düşünülebilir. İnfertilite tedavisi gören çiftlerin sürekli menstrüel döngüyü ve ovulasyon zamanını takip etmek zorunda olmaları ve cinsel ilişkinin “çocuk sahibi olma” amacıyla olması, fertil olmayan dönemlerde spontan cinsel ilişkinin azalmasına ve cinsel ilgi kaybına neden olmaktadır.^[12,29,53] Bokaie ve ark.'nın çalışmasında bir kadın zamanlanmış ilişkinin yaşadığı durumu “Kocam zamana bağlı cinsel ilişkiden nefret ediyordu. Onu sevmediğimi ve cinsel ilişkide amacımın sadece hamile kalmak olduğunu düşünüyordum” şeklinde belirtmiştir.^[12] Aynı çalışmada zamanlanmış ilişkinin bazı çiftlerde herhangi bir değişikliğe neden olmadığı da belirtilmiştir.^[12] Ergin ve ark. çalışmasında, infertil çiftlerin çoğunluğu infertilitenin cinsel çekiciliği azaltmadığını ifade etmiştir.^[49] Song ve arkadaşları, erkeklerin cinsel ilişki sebebiyle stres düzeylerinin fertil dönemde fertil olmayan döneme kıyasla artmış olduğunu ve erkeklerin çoğunun farklı düzeylerde erektil disfonksiyon yaşadığını saptamıştır.^[54] Zamanlanmış cinsel ilişki ve yardımcı üreme teknikleri gibi terapötik müdahalelerin infertil çiftler için duygusal olarak stresli olduğu ve infertil çiftlerin cinsel memnuniyetinin spontan gebelik elde eden çiftlere göre daha düşük olduğuna dair çalışmalar bulunmakta, ancak çok az sayıda çalışma çiftlerin tanı ve tedavi aşamasını da dâhil ederek infertilitenin cinsellik üzerindeki etkisi değerlendirmiştir.

Elde edilen çalışmalarda infertilitenin cinselliğe olan etkisi incelenirken, daha çok cinsel davranış, cinsel problem veya cinsel işlev bozukluğu gibi cinselliğin fiziksel yönlerine yoğunlaşmıştır.^[18,20,21,23,27,28] Bu çalışmalarda, yaşın etkisi, evlilik ilişkisinin uzunluğu, tanı ve tedaviden sonraki süre, tedavi aşamaları, genel sağlık durumu ve sosyo-demografik koşullar üzerinde çok fazla durulmamıştır. Ayrıca, infertil bireylerin cinsel benlik saygılarını arttırabilecek ve cinsel yaşantılarını olumlu yönde etkileyebilecek durumlara değinilmemiştir.

SONUÇ

Çalışmalar incelendiğinde, cinselliğin infertilite tanı ve tedavisinden büyük ölçüde etkilenebileceği ve infertil bireylerin cinsellik konusunda farklı zorluklar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalar, kadın ve erkeklerde cinsiyete özgü teşhisin cinsel benlik kavramını değiştirmedeki etkisini incelemektedir. İnfertilite kadınların cinsel benlik saygılarını olumsuz etkilemekle birlikte, cinsel benlik kavramı, cinsel ilişki ve cinsel işlev arasındaki karşılıklı ilişkileri infertilite kapsamında değerlendirebilmek için daha fazla araştırma yapılması gereklidir. Yapılacak çalışmalar, infertilite ve tedavisinin cinsel benlik kavramını etkileme durumunu göz önünde bulundurmalı aynı zamanda infertilitenin çiftleri nasıl etkilediğiyle bağlantılı olarak, kişilerin benlik kavramı ve beden algısı gibi boyutları da incelemelidir. Ayrıca, infertil bireylerin cinselliği, eşlerinin tanıya verdiği tepkiden etkilenebilir. Cinsel benlik kavramı, cinsel işlev ve çiftlerin ilişkilerinin bütünsel bir yaklaşımla ele alınmasının önemli olduğu fikrindeyiz.

İnfertilite teşhisi konulan çiftlere tedavi süresi boyunca hissettikleri üzüntü, suçluluk, kaygı gibi olumsuz düşünceleri ifade etmeleri için fırsat verilmelidir. Yaşam kaliteleri olumsuz etkilenen çiftlere, yaşadıkları zorluklarla baş etme konusunda duyarlı olunmalı ve bu konularda danışmanlık verilmelidir. İnfertilitenin bireyde meydana getirdiği değişikliklerin boyutu ve bu değişikliklerin algılanan nedenleriyle ilgili çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Peer-review

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure

No financial disclosure was received.

KAYNAKLAR

1. Demirci N, Kızılkaya Beji N, editörler. İnfertilite Hemşireliği El Kitabı, 1. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
2. Mascarenhas MN, Flaxman SR, Boerma T, Vanderpoel S, Stevens GA. National, regional, and global trends in infertility prevalence since 1990: a systematic analysis of 277 health surveys. PLoS Med 2012;9:e1001356. [CrossRef]
3. Gurunath S, Pandian Z, Anderson RA, Bhattacharya S. Defining infertility—a systematic review of prevalence studies. Hum Reprod Update 2011;17:575–88. [CrossRef]
4. Yılmaz T, Yeşiltepe Oskay Ü. İnfertilite Stresi ile Başa Çıkma Yöntemleri ve Hemşirelik Yaklaşımları. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Derg 2015;2:100–12. [CrossRef]
5. Seymenler S, Siyez DM. İnfertilite Psikolojik Danışmanlığı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2018;10:176–87.
6. Egelioglu Çetişli N, Serçekuş P, Oğuz N. Primer İnfertil Kadınlarda Cinsel Doyum ve Çift Uyumu. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derg 2014;16:38–47. https://www.researchgate.net/publication/305433405_Primer_Infertil_Kadınlarda_Cinsel_Doyum_ve_Cift_Uyumu
7. Güleç G, Hassa H, Yalçın EG, Yenilmez C. The effects of infertility on sexual functions and dyadic adjustment in couples that present for infertility treatment. Türk Psikiyatrid Derg 2011;22:166–76. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21870306/>
8. Özçelik B, Karamustafaloğlu O, Özçelik A. İnfertilitenin Psikolojik ve Psikiyatrik Yönü. Anadolu Psikiyatrid Dergisi 2007;8:140–8.
9. Ramazanzadeh F, Noorbala AA, Abedinia N, Naghizadeh MM. Emotional adjustment in infertile couples. Iranian J Reprod Med 2009;7:97–103. https://www.researchgate.net/publication/26852028_Emotional_adjustment_in_infertile_couples
10. Kazandi M, Günday O, Mermer KT, Ertürk N, Özkınay E. The status of depression and anxiety in infertile Turkish couples. Iranian J Reprod Med 2011;9:99–104. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4216443/>
11. Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG; PRISMA Group. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. PLoS Med 2009;6:e1000097. [CrossRef]
12. Bokaie M, Simbar M, Ardekani SMY. Sexual behavior of infertile women: a qualitative study. Iranian J Reprod Med 2015;13:645–56. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4668352/>
13. Amiri M, Sadeqi Z, Hoseinpoor MH, Khosravi A. Marital satisfaction and its influencing factors in fertile and infertile women. J Family Reprod Health 2016;10:139–45. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5241358/>
14. Drosdzol A, Skrzypulec V. Quality of life and sexual functioning of Polish infertile couples. Eur J Contracept Reprod Health Care 2008;13:271–81. [CrossRef]
15. Hentschel H, Alberton DL, Sawdy RJ, Capp E, Goldim JR, Passos EP. Sexual function in women from infertile couples and in women seeking surgical sterilization. J Sex Marital Ther 2008;34:107–14. [CrossRef]
16. Khademi A, Alleyassin A, Amini M, Ghaemi M. Evaluation of sexual dysfunction prevalence in infertile couples. J Sex Med 2008;5:1402–10. [CrossRef]
17. Nelson CJ, Shindel AW, Naughton CK, Ohebshalom M, Mulhall JP. Prevalence and predictors of sexual problems, relationship stress, and depression in female partners of infertile couples. J Sex Med 2008;5:1907–14. [CrossRef]
18. Shindel AW, Nelson CJ, Naughton CK, Mulhall JP. Premature Ejaculation in Infertile Couples: Prevalence and Correlates. J Sex Med 2008;5:485–91. [CrossRef]

19. Shindel AW, Nelson CJ, Naughton CK, Ohebshalom M, Mulhall JP. Sexual function and quality of life in the male partner of infertile couples: prevalence and correlates of dysfunction. *J Urol* 2008;179:1056–9. [CrossRef]
20. Elia J, Delfino M, Imbrogno N, Mazzilli F. The impact of a diagnosis of couple subfertility on male sexual function. *J Endocrinol Invest* 2010;33:74–6. [CrossRef]
21. Millheiser LS, Helmer AE, Quintero RB, Westphal LM, Milki AA, Lathi RB. Is infertility a risk factor for female sexual dysfunction? A case-control study. *Fertil Steril* 2010;94:2022–5. [CrossRef]
22. Keskin U, Çoksüer H, Güngör S, Ercan CM, Karşahin KE, Başer I. Differences in prevalence of sexual dysfunction between primary and secondary infertile women. *Fertil Steril* 2011;96:1213–7. [CrossRef]
23. Furukawa AP, Patton PE, Amato P, Li H, Leclair CM. Dyspareunia and sexual dysfunction in women seeking fertility treatment. *Fertil Steril* 2012;98:1544–8.e2. [CrossRef]
24. Marci R, Graziano A, Piva I, Monte GL, Soave I, Giugliano E, et al. Procreative sex in infertile couples: the decay of pleasure? *Health Qual Life Outcomes* 2012;10:140. [CrossRef]
25. İris A, Kırmızı DA, Taner CE. Effects of infertility and infertility duration on female sexual functions. *Arch Gynecol Obstet* 2013;287:809–12. [CrossRef]
26. Seen Heng Y, Sidi H, Nik Jaafar NR, Razali R, Ram H. Phases of female sexual response cycle among Malaysian women with infertility: a factor analysis study. *Asia Pac Psychiatry* 2013;5:50–4. [CrossRef]
27. Tanha FD, Mohseni M, Ghajarzadeh M. Sexual function in women with primary and secondary infertility in comparison with controls. *Int J Impot Res* 2014;26:132–4. [CrossRef]
28. Turan V, Kopuz A, Özcan A, Kocakaya B, Şahin C, Solmaz U. Sexual dysfunction in infertile Turkish females: prevalence and risk factors. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2014;182:128–31. [CrossRef]
29. Wischmann T, Schilling K, Toth B, Rösner S, Strowitzki T, Wohlfarth K, Kentenich H. Sexuality, self-esteem and partnership quality in infertile women and men. *Geburtshilfe und Frauenheilkunde* 2014;74:759–63. [CrossRef]
30. Yeoh SH, Razali R, Sidi H, Razi ZRM, Midin M, Jaafar NRN, Das S. The relationship between sexual functioning among couples undergoing infertility treatment: a pair of perfect gloves. *Compr Psychiatry* 2014;55:1–6. [CrossRef]
31. Smith JF, Walsh TJ, Shindel AW, Turek PJ, Wing H, Pasch L, Katz PP. Sexual, marital, and social impact of a man's perceived infertility diagnosis. *J Sex Med* 2009;6:2505–15. [CrossRef]
32. Drosdzol A, Skrzypulec V. Evaluation of marital and sexual interactions of Polish infertile couples. *J Sex Med* 2009;6:3335–46. [CrossRef]
33. Vizheh M, Pakgohar M, Babaei G, Ramezanzadeh F. Effect of counseling on quality of marital relationship of infertile couples: a randomized, controlled trial (RCT) study. *Arch Gynecol Obstet* 2013;287:583–9. [CrossRef]
34. Bayar Ü, Başaran M, Atasoy N, Köktürk F, Arıkan İİ, Barut A, et al. Sexual dysfunction in infertile couples: evaluation and treatment of infertility. *Sexual dysfunction. J Pak Med Assoc* 2014;64:138–45. https://jpma.org.pk/article-details/5937?article_id=5937
35. Wekker V, Karsten MD, Painter RC, Van De Beek C, Groen H, Mol BWJ, et al. Lifestyle intervention improves sexual function of women with obesity and infertility: A 5 year follow-up of a RCT. *PloS One* 2018;13:e0205934. [CrossRef]
36. Gabr AA, Omran EF, Abdallah AA, Kotb MM, Farid EZ, Dieb AS, Belal DS. Prevalence of sexual dysfunction in infertile versus fertile couples. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2017;217:38–43. [CrossRef]
37. Facchin F, Somigliana E, Busnelli A, Catavorello A, Barbara G, Vercellini P. Infertility-related distress and female sexual function during assisted reproduction. *Hum Reprod* 2019;34:1065–73. [CrossRef]
38. Smith NK, Madeira J, Millard HR. Sexual function and fertility quality of life in women using in vitro fertilization. *J Sex Med* 2015;12:985–93. [CrossRef]
39. Pakpour AH, Yekaninejad MS, Zeidi IM, Burri A. Prevalence and risk factors of the female sexual dysfunction in a sample of infertile Iranian women. *Arch Gynecol Obstet* 2012;286:1589–96. [CrossRef]
40. Perlis N, Lo KC, Grober ED, Spencer L, Jarvi K. Coital frequency and infertility: which male factors predict less frequent coitus among infertile couples? *Fertil Steril* 2013;100:511–15. [CrossRef]
41. Shoji M, Hamatani T, Ishikawa S, Kuji N, Ohta H, Matsui H, Yoshimura Y. Sexual Satisfaction of infertile couples assessed using the Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction (GRISS). *Sci Rep* 2014;4:5203. [CrossRef]
42. Carter J, Applegarth L, Josephs L, Grill E, Baser RE, Rosenwaks ZA. Cross-sectional cohort study of infertile women awaiting oocyte donation: the emotional, sexual, and quality-of-life impact. *Fertil Steril* 2011;95:711–6.e1. [CrossRef]
43. Kızılay F, Şahin M, Altay B. Do sperm parameters and infertility affect sexuality of couples? *Andrologia* 2018;50:e12879. [CrossRef]
44. Sahebzamani M, Mostaedi Z, Farahani H, Sokhanvar M. Relationship between health literacy and sexual function and sexual satisfaction in infertile couples referred to the Royan Institute. *Int J Fertil Steril* 2018;12:136–41. [CrossRef]
45. Shahraki Z, Tanha FD, Ghajarzadeh M. Depression, sexual dysfunction and sexual quality of life in women with infertility. *BMC Womens Health* 2018;18:92. [CrossRef]
46. İlerisoy M. İnfertilite tedavisi gören bireylerin duygusal yaşantıları ve baş etme yöntemleri üzerine bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg* 2015;28:143–64. <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11467/1363/M00642.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
47. Wischmann T, Korge K, Scherg H, Strowitzki T, Verres RA. 10-year follow-up study of psychosocial factors affecting couples after infertility treatment. *Hum Reprod* 2012;27:3226–32. [CrossRef]
48. Arya ST, Dibb B. The experience of infertility treatment: the male perspective. *Human Fertil (Camb)* 2016;19:242–8. [CrossRef]
49. Ergin RN, Polat A, Kars B, Öztekin D, Sofuoğlu K, Çalışkan E. Social stigma and familial attitudes related to infertility. *Turk J Obstet Gynecol* 2018;15:46–9. [CrossRef]
50. Özkan B, Orhan E, Aktaş N, Coşkun ER. Sexual dysfunction and depression among Turkish women with infertile husbands: the invisible part of the iceberg. *Int Urol Nephrol* 2016;48:31–6. [CrossRef]
51. Lara LA, Fuentealba-Torres M, dos Reis RM, Cartagena-Ramos D. Impact of Infertility on the Sexuality of Couples: an Overview. *Curr Sex Health Reports* 2018;10:353–9. [CrossRef]
52. Lo SST, Kok WM. Sexual functioning and quality of life of Hong Kong Chinese women with infertility problem. *Human Fertil (Camb)* 2016;19:268–74. [CrossRef]
53. Zhuoran W, Wanpeng L, Tao P, Coates R. Qualitative research on infertile Chinese couples' understanding of sexuality. *Fam Pract* 2017;35:88–92. [CrossRef]
54. Song SH, Kim DS, Yoon TK, Hong JY, Shim SH. Sexual function and stress level of male partners of infertile couples during the fertile period. *BJU Int* 2016;117:173–6. [CrossRef]